

Mikanda tosaleli mpo na Mokanda ya likita Bomoi mpe mosala

2-8/07

MAKAMBO YA MOTUYA NA LILOBA YA NZAMBE | LUKA 6-7

“Emekeli na yo emonisa ete okabaka”

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 6:37

Bókoba kofungola, mpe bakofungola bino: To “Bókoba kolimbisa, mpe bakolimbisa bino.” Li-loba ya Gréki oyo ebongolami na “kolimbisa” elimbolaka mpenza “kotika ekende na bonso-mi; kobengana; kobimisa (na ndakisa, moto ya bolɔ̄kɔ).” Na kotalela bandimbola oyo, soki esalelami mpo na kokesenisa kosambisa mpe kokweisa moto na likambo, epesaka likanisi ya kotángela lisusu moto mabe asali te mpe kolim-bisa ye, ata soki ekosenga azwa etumbu to afuta mpo na likambo yango.

w08 15/5 nk. 9-10 par. 13-14

Bókoba kosala malamu

¹³ Evanzile ya Matai elobi ete Yesu alobaki boye: “Bótika kosambisa mpo bino bósambisama te.” (Mat. 7:1) Na Evanzile ya Luka, Yesu alobaki ete: “Bótika kosambisa, mpe bokosambisama ata moke te; mpe bótika kokweisa bato na li-kambo, mpe bokokweisama likambo ata moke te. Bókoba kofungola, mpe bakofungola bino.” (Luka 6:37) Bafarisai ya ekeke ya liboso bazalaki kosambisa basusu na ndenge ya mabe, mpo bazalaki kolanda mimeseno oyo eyokanaki na Biblia te. Moto nyonso oyo ayokaki mateya ya Yesu mpe azalaki kosala bongo asengelaki ‘kotika kosambisa.’ Basengelaki nde ‘koko-ba kofungola,’ elingi koloba kolimbisa mabunga ya basusu. Ndenge tomonaki yango liboso, ntona Paulo apesaki mpe toli ya ndenge wana mpo na oyo etali kolimbisa.

¹⁴ Soki bayekoli ya Yesu bakobi kolimbisa, yango ekotinda basusu mpe bálimbisaka. Yesu alobaki ete: “Bakosambisa bino na lisambisi oyo boza-li kosambisa; mpe bakomekela bino na emekeli oyo bozali komekela.” (Mat. 7:2) Makambo oyo tozali kosalela basusu, yango nde bakosalela mpe biso.—Gal. 6:7.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 6:38

Bópesaka: To “bókoba kopesa.” Lolenge ya ve-rbe ya Gréki oyo basaleli awa ekoki kobongolama na “kopesa” mpe epesaka likanisi ya kokoba ko-sala.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 6:38

mabenga na bino: Maloba yango ya Gréki eli-mboli mpenza “ntolo na yo,” kasi na versε oyo ekoki komonisa kogumbama oyo esalemi na nsɔ̄ngε ya elamba ya likoló ya monene oyo moto alati ná mokaba. ‘Kosopa na libenga’ eko-ki komonisa momeseno oyo bakomelesa mosusu bazalaki na yango ya kotondisa kogumbama ya elamba yango na biloko oyo moto asombi.

Tóluka biloko ya motuya ya elimo

w07 1/8 lok. 6 par. 1

Ndenge nini okoki kozala na boyokani na Nzambe?

Yesu azalaki mbala mingi kobondela ntango molai. (Yoane 17:1-26) Na ndakisa, liboso apona mibali zomi na mibale oyo bakómaki bantoma na ye, Yesu “abimaki mpe akendaki na ngomba kobondela, mpe abondelaki Nzambe *butu mobimba*.” (Luka 6:12) Atako babondelaka butu mobimba te, bato oyo bazali na boyokani na Nzambe balandaka ndakisa ya Yesu. Liboso bá-zwa bikateli ya minene, bazwaka mpenza ntango ya kobondela Nzambe mpo apesa bango elimo santu esalisa bango bázwa bikateli oyo ekokoli-sa boyokani na bango na Nzambe.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 7:35

makambo . . . oyo asalaka: To “bana na ye” ndenge ebongolami na Biblia—*Libongoli ya Mokili ya Sika* oyo babongisi lisusu na Anglais. Na versε oyo, balobelí **bwanya** lokola moto, lokola nde ezali na bana. Mt 11:19 elobelí mpe bwanya kaka bongo. Bana ya bwanya, to misala—elingi koloba makambo oyo Yoane mobatisi mpe Yesu basalaki emonisaki ete bifundeli oyo bafundaki bango ezalaki ya lokuta. Kutu, Yesu alingi nde koloba: ‘Bótala makambo ya boyengene mpe bi-zaleli, bokomona ete ezali bifundeli ya lokuta.’

9-15/07

**MAKAMBO YA MOTUYA NA LILOBA
YA NZAMBE | LUKA 8-9**

“Landá ngai—Eséngi nini?”

it-2-F 399-400 par. 10

Zumbu

Ntango moko ya bakomeli alobaki na Yesu: “Moteyi, nakolanda yo epai nyonso okokende,” Yesu alobaki na ye boye: “Bagambala ezali na mabulu mpe bandéke ya likoló ezali na bazumbu, kasi Mwana ya moto azali na esika ya kolalisa motó te.” (Mt 8:19, 20; Lk 9:57, 58) Awa, Yesu alingaki komonisa ete mpo mobali yango azala moyekoli na ye, asengelaki koboya likanisi ya kozala na bomoi oyo ezangá mpasi to kozala na biloko oyo moto nyonso alingaka kozala na yango, kasi asengelaki nde ketyela Yehova motema mobimba. Likanisi yango emonisami na libondeli ya ndakisa oyo alakisaki bayekoli na ye: “Pesá biso lelo biley na biso mpo na mokolo oyo,” mpe alobaki: “Yango wana, moto nyonso na kati na bino oyo aboyi kopesa biloko na ye nyonso moko-ngo akoki kozala moyekoli na ngai te.”—Mt 6:11; Lk 14:33.

nwtsty-E bancti mpo na koyekola na Lk 9: 59, 60

kokunda tata na ngai: Emonani ete maloba yango elimboli te ete tata ya moto yango akufaki mpe azalaki kosenga kaka abongisa makambo mpo na kokunda ebembe yango. Soki ezalaki bongo, mbele azalaki wana te mpo na kosolola na Yesu. Na ntango ya kala, na Moyen-Orient, soki moto akufi na libota, bazalaki kokunda ebembe nokinoki, mingimingi kaka na mokolo oyo moto akufi. Boye, mbala mosusu tata ya moto yango azalaki kobela to azalaki mobange, kasi akufaki te. Mpe, Yesu alingaki te koyebisa ye asundola moboti oyo azali kobela mpe azali na bosenga. Boye, mbala mosusu moto mosusu ya libota azalaki, oyo akokaki kokokisa mokumba wana ya ntina. (Mr 7:9-13) Mpo na koloba solo, moto yango alingaki nde koloba ete, ‘na kolanda yo, kasi te ntango tata na ngai azali naino na bomoi. Zelá tii ntango akokufa mpe nakokunda

ye.’ Kasi mpo na Yesu, moto yango aleksaki nde libaku ya kotya Bokonzi ya Nzambe na esika ya liboso na bomoi na ye.—Lk 9:60, 62.

Tiká bakufi bákunda bakufi na bango: Ndenge nöti mpo na koyekola na Lk 9:59 emonisi yango, tata ya moto oyo Yesu asololaki na ye azalaki mbala mosusu kobela to mobange, kasi akufaki te. Boye, emonani ete Yesu alobaki nde ete: ‘Tiká baoyo bazali bakufi na elimo bákunda bakufi na bango,’ elungi koloba, moto yango aseengelaki kotika bandeko na ye mosusu ya libota bákipe tata na ye tii ntango akokufa mpe ekosenga bákunda ye. Soki moto yango alandaka Yesu, alingaki komitya na nzela ya bomoi ya seko mpe alingaki kozala te na kati ya baoyo bakufaki na elimo na miso ya Nzambe. Na eyano na ye, Yesu amonisaki ete kotya **Bokonzi ya Nzambe** na esika ya liboso mpe kosakola yango na bisika nyonso ezali na ntina mpo moto atikala na bomoi na elimo.

**nwtsty-E bililingi mpe bavideo
Kobalola**

Mbala mingi bazalaki kobalola mabele na eleko ya ötöne ntango mbula ezalaki kolembisa mabele oyo ekómakki makasi mpo na moi na boumeli ya basanza ya eleko ya molunge makasi. (Talásgd eteni 19.) Bitimweli mosusu esalemaki na mwa eteni ya nzete oyo ezalaki nsöngé, mbala mosusu oyo bakangisá yango mwa ebende mpe nyama moko to ebele ezalaki kobenda yango. Nsimá ya kobalola mabele nde bazalaki kolona mboto. Makomami ya Ebre esaleli mbala mingi mosala ya kobalola mabele na bandakisa. (Bas 14:18; Yis 2:4; Yir 4:3; Mik 4:3) Yesu asalalaki mingi misala etali bilanga na bandakisa na ye mpo na kopesa mateya ya ntina. Na ndakisa, alobelaki mosala etali kobalola mabele mpo na komonisa ntina ya kozala moyekoli na ye na motema mobimba. (Lk 9:62) Soki makanisi ya moto oyo azali kosala mosala ya kobalola mabele ekei epai mosusu, mikala oyo azali kosala ekotengama. Ndenge moko mpe, moyekoli ya Kristo oyo likebi na ye ekei na makambo mosusu to asundoli mikumba na ye, abongi na Bokonzi ya Nzambe lisusu te.

w12 15/4 nk. 15-16 par. 11-13

Tóbatela motema mobimba epai ya Yehova

¹¹ Mpo tóbimisa polele liteya oyo tokoki kozwa na ndakisa mokuse oyo Yesu apesaki, tóbakisa mwa makambo mosusu na ndakisa yango. Mosali-bilanga azali kosala mosala na etimweli. Kasi na ntango yango, azali mpe kokanisa ndako na ye epai akoki kofanda na libota mpe baninga na ye, kolya, koyoka miziki, koséka, mpe kofanda na esika ya mpio. Akómi na mposa makasi ya makambo yango. Nsima ya kosala mosala na ntaka moko boye, mposa oyo mosali-bilanga azali na yango mpo na makambo wana ekómi makasi tii abaluki mpo na kotala “biloko oyo ezali na nsima.” Atako azali naino na mosala mingi ya kosala liboso bálona milona na elanga, mosali-bilanga atye makanisi na makambo mosusu mpe mosala na ye ebebi. Toyebi ete nkolo bilanga akosepela na mosali yango te mpo alendendeli na mosala na ye te.

¹² Sikoyo tótala ndenge ndakisa wana ekokani na likambo moko na bomoi na biso lelo oyo. Mosali-bilanga ekoki kozala mokristo nyonso oyo azali komonana ete azali makasi na elimo, nzokane motema na ye ezali na likama. Tózwa ndakisa ya ndeko mobali moko oyo abimaka mingi na mosala ya kosakola. Nzokane, atako ayanganaka na makita mpe amipesaka na mosala ya kosakola, akanisaka mpe mingi makambo mosusu oyo bato ya mokili basalaka, oyo amonaka ete ezali malamu. Na kati ya motema na ye, azalaka na mposa makasi ya makambo yango. Nsukansuka, nsima ya bambula, mposa na ye ya biloko yango ya mokili ekómi makasi mpe etindi ye abaluka mpo na kotala “biloko oyo ezali na nsima.” Atako tozali naino na mingi ya kosala na mosala ya kosakola, akangami ‘makasi te na liloba ya bomoi’ mpe molende na ye na mosala ya Nzambe ekiti. (Flp. 2:16) Yehova, “Nkolo ya mosala ya kobuka mbuma” asepelaka te na moto oyo ayiki mpiko te na mosala na ye.—Luka 10:2.

¹³ Liteya oyo tokoki kozwa ezali polele. Ezali malamu mingi soki tozali koyangana na makita ya lisangá mpe tozali kobima na mosala ya kosakola. Kasi kosalela Yehova na motema mobimba esuki wana te. (2 Nta. 25:1, 2, 27) Soki na kati ya motema na ye, mokristo moko azali kokoma

ba kolinga “biloko oyo ezali na nsima,” elingi koloba makambo mosusu oyo bato ya mokili basalaka, azali na likama mpo akoki kobeisia boyokani na ye na Nzambe. (Luka 17:32) Tokozala bato oyo ‘babongi na bokonzi ya Nzambe’ kaka soki ‘tozali mpenza koyina oyo ezali mabe mpe tokangami na oyo ezali malamu.’ (Rom. 12:9; Luka 9:62) Na yango, biso nyonso tosengeli kokeba ete eloko moko te oyo ezali na mokili ya Satana, ata soki ezali na ntina to ezali komonana malamu, epekisa biso tómipesa na mosala ya Nzambe na motema na biso mobimba.—2 Ko. 11:14; **tángá Bafilipi 3:13, 14.**

Tóluka biloko ya motuya ya elimo

nwtsty-E nötí mpo na koyekola na Lk 8:3

kosalisa bango: To “kopesa bango mabókɔ (kosunga) bango.” Liloba ya Gréki *diakonéō* ekoki kolimbola kozwa biloko, kolamba yango, kotya na mesa mpe bongo na bongo mpo na kokokisa bamposa ya basusu. Esalelami mpe bongo na Lk 10:40 (“nasalaka misala”), Lk 12:37 (“akopesa”), Lk 17:8 (“salelá”), mpe Mis 6:2 (“kokabola biloko ya kolya”), kasi ekoki mpe komonisa misala nyonso mosusu ya ndenge wana. Awa emonisi ndenge basi oyo versé 2 mpe 3 elobelí, bazalaki kopesa Yesu mpe bayekoli na ye mabókɔ, kosalisa bango bákokisa mokumba oyo Nzambe apesaki bango. Basi yango bapesaki Nzambe lokumu ndenge bazalaki kosala bongo mpe Nzambe akomisi na Biblia ezaleli na bango ya kokaba mpo na komonisa ete asepelaki na yango mpe mpo bato ya eleko nyonso bátángá yango. (Mas 19:17; Ebr 6:10) Liloba kaka moko wana ya Gréki esalelami mpe mpo na kolobela basi na Mt 27:55; Mr 15:41.

w08 15/3 lok. 31 par. 2

Makanisi ya ntina na mokanda ya Luka

9:49, 50—Mpo na nini Yesu apekisaki te moto oyo azalaki kobimisa bademo, atako moto yango azalaki kolanda ye te? Yesu apekisaki moto yango te mpamba te lisangá ya bokristo esalemaki naino te. Yango wana, esengaki te ete moto yango alanda Yesu mpo amonisa kondima na nkombo na ye mpe abimisa bademo.—Mrk. 9:38-40.

16-22/07

MAKAMBO YA MOTUYA NA LILOBA YA NZAMBE | LUKA 10-11

“Ndakisa ya Mosamaria ya motema malamu”

nwtsty-E bililingi mpe bavideo

Nzela kolongwa Yerusalem tii Yeriko

Nzela (1) oyo balakisi na video oyo ya mokuse, mbala mosusu ekokani na nzela ya kala oyo esangisaki Yerusalem ná Yeriko. Nzela yango ezalaki na molai ya kilometre koleka 20 mpe esika oyo ekitá ezalaki na kilometre moko mpe esalaki nyokanyoka kobanda Yerusalem tii na Yeriko. Miyibi bazalaki koyiba mingi na bisika oyo ezalaki esobe mpe bato bazalaki koleka mingi te, yango wana batyaki basoda na bisika yango mpo na kobatela bato ya mibembo. Yeriko ya Roma (2) ezalaki esika oyo nzela ezali kobima na esobe ya Yudea. Engumba ya kala ya Yeriko (3) ezalaki na ntaka ya kilometre pene na mibale mpo na kokóma na engumba ya Roma.

w02 1/9 nk. 16-17 par. 14-15

“Azalaki koloba na bango te kozanga kopesa ndakisa”

¹⁴ Ya mibale, tókanisa lisusu lisesse ya Mosamaria malamu. Yesu abandaki yango boye: “Moto moko autaki na Yerusalem azali kokita na Yeriko mpe akutanaki na miyibi, babotolaki ye biloko nyonso, babetibeti ye, bakesi batiki ye pene na liwa.” (Luka 10:30) Likambo oyo ezali kobenda likebi ezali ete mpo bato bákanga ntina malamu, Yesu alobelaki nzela oyo ezalaki kouta “na Yerusalem mpo na kokende na Yeriko.” Yesu alobaki lisesse yango ntango azalaki na Yudea, mosika te na Yerusalem; elingi koloba ete ekoki mpenza kozala ete bato oyo bazalaki koyoka ye bayebaki nzela yango. Eyebanaki malamu ete nzela wana ezalaki malamu te, mingimbingi mpo na moto oyo azali ye moko na mobembo. Nzela yango ezalaki nyokanyoka mpe ezalaki na bisika mingi oyo bato balekaka mingi te epai miyibi bakokaki kóbombana.

¹⁵ Ezali mpe na likambo mosusu oyo ezali kobenda likebi na ndenge oyo Yesu alobelaki nzela

oyo eutaki “banda na Yerusalem mpo na kokende na Yeriko.” Lisolo elobi ete, ya liboso nganga-nzambe moko alekaki na nzela yango, bongo na nsima Molevi moko mpe alekaki na nzela yango, kasi moko te kati na bango atélé-maki mpo na kosalisa moto oyo alalaki pembeni ya nzela. (Luka 10:31, 32) Banganga-nzambe bazalaki kosala na tempelo na Yerusalem mpe Balevi bazalaki kosunga bango. Banganga-nzambe mpe Balevi mingi bazalaki kofanda na Yeriko soki ezali ngala na bango te ya kosala na tempelo, mpamba te longwa na Yeriko tii na Yerusalem ezalaki kaka na ntaka ya kilometre 23. Na yango, ekoki mpenza kozala ete bazalaki koleka na nzela wana. Tóbosana mpe te ete nganga-nzambe yango na Molevi yango batambolaki na nzela yango “banda na Yerusalem,” elingi koloba ete bautaki na tempelo. Na bongo, moto moko te akokaki kolongisa bango ete, ‘Balekaki moto oyo azokaki bampota mpamba te azalaki lokola akufi, mpe kosimba ebembe elingaki kokómisa bango mbindo mpe bakokaki kosala mosala na tempelo te.’ (Balevi 21:1; Mitángo 19:11, 16) Tozali komona mpenza ete ndakisa ya Yesu elobelaki makambo oyo bato oyo bazalaki koyoka ye bayebaki, boye te?

nwtsty-E bansti mpo na koyekola na Lk 10: 33, 34

Mosamaria moko: Bayuda bazalaki kozwa Basamaria na valere mpenza te mpe baboyaki boyokani nyonso na bango. (Yn 4:9) Bayuda mosusu bazalaki kutu kosalela ebengeli “Mosamaria” mpo na ketylola mpe kopamela moto. (Yn 8:48) Mishna etángi maloba ya Rabi moko oyo alobi: “Ye oyo alye limpa ya Basamaria akokani na moto oyo alye mosuni ya ngulu.” (Shebith 8:10) Bayuda mingi bazalaki kobyá litatoli oyo Mosamaria apesi to kondima ete asalisa bango. Lokola Yesu ayebaki ezaleli oyo Bayuda mingi bazalaki na yango ya ketylola basosu, apesaki mpenza liteya ya ntina mingi na ndakisa wana oyo mbala mingi babengaka yango ndakisa ya Mosamaria ya motema malamu.

akangi bampota na ye mpe asopeli yango mafuta ná vinyo: Monganga Luka alobelí polele

ndakisa ya Yesu, alobelí mayele oyo minganga bazalaki kosalela na ntango wana mpo na kobi-kisa mpota. Ezala mafuta to vinyo ezalaki nkisi oyo bato mingi bazalaki kosalela na ndako mpo na kotya na mpota. Mbala mingi bazalaki kosalela mafuta mpo na kolembisa mpota (talá mpe Yis 1:6) mpe vinyo ezalaki na likoki ya koboma mikrobe. Luka alobelí mpe ndenge moto yango akangaki bampota yango mpo mpasi eya lisusu makasi te.

ndako oyo bapaya bazalaki kolala: Maloba yango ya Greki elimboli “esika oyo bazalaki ko-yamba moto nyonso.” Basali-mibembo, elongo na banyama na bango bakokaki kozwa bisika ya kolala na bandako ya ndenge wana. Bankolondako yango bazalaki kopesa basali-mibembo biloko oyo basengeli na yango, kasi ya ofele te, bakokaki mpe kobatela moto oyo batikeli bango bábatela.

w98 1/7 lok. 31 par. 2

Mosamaria amimonisi mozalani malamu

Lisele ya Yesu emonisi ete moto oyo azali mpenza sembo ezali te bobele oyo atosaka mibeko ya Nzambe kasi lisusu oyo amekolaka bizaleli na ye. (Baefese 5:1) Na ndakisa, Biblia eyebisi biso ete “Nzambe aponaka bilongi te.” (Misala 10:34) Tomekolaka Nzambe na likambo yango? Lisele oyo Yesu asalaki ezali kosimba motema mpe emonisi ete mozalani na biso ezali te bobele moto oyo tozali na ye ekólo moko, mimeseno moko, to lingomba moko. Ya solo, bakristo bateyami ete ‘básalela bato nyonso malamu’ —kasi básalela te bobele baoyo bazali na bango etélémelo moko, loposo moko, to ekólo moko to bobele bandeko na bango bandimi.—Bagalatia 6:10.

Tóluka biloko ya motuya ya elimo

nwtsty-E nöti mpo na koyekola na Lk 10:18

Namoni Satana auti na likoló akwei lokola mokalikali: Emonani ete Yesu alobi na ndenge ya esakweli, amonaki kobwakama ya Satana awa na mabele lokola nde esí esalemi. Em 12:7-9 elobelí etumba na likoló mpe elobelí kokwea ya Satana nzela moko na kobotama ya Bonkonzi ya Masiya. Awa, Yesu alingaki komonisa

ete Satana ná bademo na ye bakolonga te na etumba oyo ezalaki koya mpo Nzambe autaki kopesa bayekoli yango 70, oyo bazali bato ya kozanga kokoka, nguya ya kobimisa bademo. —Lk 10:17.

w08 15/3 nk. 31-32 par. 11

Makanisi ya ntina na mokanda ya Luka

10:18—Yesu alingaki koloba nini ntango aye-bisaki bayekoli 70 ete: “Namoni Satana auti na likoló akwei lokola mokalikali”? Yesu alingaki koloba te ete basilaki kobengana Satana na likoló mpe babwaki ye na mabele. Likambo yango esalemaki na 1914, mwa moke nsima ya kotyama ya Kristo lokola Mokonzi na likoló. (Emon. 12:1-10) Ekoki kozala ete Yesu alobelaki likambo oyo esengelaki kosalema na mikolo eko-ya lokola nde esilaki kosalema mpo na komonisa polele ete likambo yango ekosalema solo.

nwtsty-E banöti mpo na koyekola na Lk 11:5-9

Moninga, defisá ngai mampa misato: Na mime-seno ya bato ya Moyen-Orient, koyamba bapaya ezali mokumba oyo bato balingaka kozala bato ya liboso ya kosala yango ndenge ndakisa oyo emonisi yango. Atako mopaya yango akómaki na katikati ya butu na mbalakaka, mbala mosusu mpo na mitungisi ya mobembo na ntango wana, nkolo-ndako amonaki ete asengeli kosa-la nyonso mpo na kopesa mopaya yango mwa eloko ya kolya. Amonaki kutu malamu akende kotungisa moninga na ye na ngonga wana mpo na kodefa bilei.

Tiká kotungisa ngai: Na ndakisa oyo, moninga yango azalaki kokakatana mpo na kopesa lisungi, ezali te mpo azangaki boboto, kasi nde mpo así alalaki. Na ntango wana, bandako, mingimini oyo ya babola ezalaki kaka shambre moko ya monene. Soki mobali yango asengelaki kola-muka, akokaki kobebisa mpóngi ya bato nyonso ya libota na ye, ata mpe ya bana oyo basí bala-laki.

mbamba makasi: Maloba ya Greki oyo basaleli awa ekoki kobongolama na “kozanga bopɔl” to “kozanga nsɔni.” Kasi awa, ezali kopesa likanisi ya kotya mbamba makasi to kotingama. Moba-li oyo Yesu alobelí na ndakisa oyo ayoki nsɔni te

to amipekisi te kosenga na mbamba eloko oyo azalaki na bosenga na yango, mpe Yesu ayebisi bayekoli na ye ete basengeli kozala na mbamba ya bongo na mabondeli na bango.—Lk 11:9, 10.

23-29/07

MAKAMBO YA MOTUYA NA LILOBA YA NZAMBE | LUKA 12-13

“Bino boleki bakengeli-mboka ebele na motuya”

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 12:6

bakengeli-mboka: Liloba ya Gr̄eki *strouthion* esalelamaka mpo na kolobela ndeke nyonso ya moke mpenza, kasi mbala mingi basalelaka yango mpo na bakengeli-mboka, ndeke ya ntalo moke koleka bandeké nyonso oyo etekamaka mpo na kolya.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 12:7

ata nsuki nyonso ya mitó na bino etángami: Balobaka ete motango ya nsuki na motó ya moto ezali koleka 100 000. Boyebi oyo Yehova azali na yango na makambo mikemike ndenge wana, endimisi ete atyelaka mpenza moyekoli mokomoko ya Kristo likebi.

cl lok. 241 par. 4-5

Eloko moko te ekoki “kokabola biso na bolingo ya Nzambe”

⁴ Ya liboso, Biblia ezali koteya polele ete Nzambe amonaka mosaleli na ye mokomoko na valere. Na ndakisa, Yesu alobaki ete: “Batékaka te bakengeli-mboka mibale na mbongo moko ya ebende ya motuya moke? Nzokande moko te na yango ekokwea na nse kozanga ete Tata na bino ayeba. Kasi nsuki mpenza ya motó na bino etángami yango nyonso. Na yango bóbanga te: Bino boleki bakengeli-mboka ebele na motuya.” (Matai 10:29-31) Tótalela sikoyo ntina ya maloba oyo epai na bayoki ya Yesu na ntango wana.

⁵ Mbala mosusu tokoki komituna mpo na nini moto akosomba mokengeli-mboka moko. Na ntango ya Yesu, na bandeké nyonso ya kolya oyo bazalaki koteka, mokengeli-mboka nde ezalaki na ntalo oyo eleki moke. Na mbongo moko ya

ebende ya motuya moke, moto akokaki kosomba bakengeli-mboka mibale. Kasi na nsima Yesu alobaki ete soki moto azali na mbongo ya ebende mibale, azalaki kosomba bakengeli-mboka minei te, kasi mitano. Ndéké ya mitano oyo babakiseli ye etalelamaki lokola nde ezali na valere moko te. Mbala mosusu bandeké yango ezalaki na valere te na miso ya bato, kasi ndenge nini Mozalisi azalaki kotalela yango? Yesu alobaki ete: “Nzambe abosanaka ata moko na yango te [ata oyo epesami ofele].” (Luka 12:6, 7) Sikoyo tobandi kosimba liteya ya Yesu. Soki Yehova azwaka mokengeli-mboka moko na valere bongo, moto asengeli mpenza kozala na valere mingi koleka! Ndenge Yesu amonisaki, Yehova ayebi makambo na biso nyonso. Atángaka ata nsuki nyonso ya mitó na biso!

Tóluka biloko ya motuya ya elimo

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 13:24

Bósala makasi mpenza: To “bókóba kobunda.” Toli ya Yesu emonisi ntina ya kosala nyonso oyo esengeli mpo na kokota na porte ya moke. Mabongoli ndenge na ndenge ebongoli versé yango na “salá milende oyo esengeli; salá nyonso.” Liloba ya Gr̄eki *a-go-ni’zo-mai* eyokani na *agōn* liloba mosusu ya Gr̄eki, oyo mbala mingi bazalaki kosalela yango mpo na masano ya momekano. Na Ebr 12:1, liloba yango esalelamani na ndenge ya elilingi mpo na kolobela “kopota mbangu” mpo na bomoi. Basalelaka mpe liloba yango mpo na kolobela “kobunda” (Flp 1:30; Kol 2:1) to “etumba” (1Ti 6:12; 2Ti 4:7). Lollenge ya verbé ya Gr̄eki oyo esalelamani na Lk 13:24 ebongolami na “kosangana na momekano” (1Ko 9:25), “koboma nzoto” (Kol 1:29; 4:12; 1Ti 4:10), mpe “etumba” (1Ti 6:12). Lokola esika liloba yango eutá ezali na boyokani na masano ya momekano, basusu balobi ete milende oyo Yesu alendisaki ekoki kokokana na molende oyo mosani azali kosala na makasi na ye nyonso mpe kobimisa misisa nyonso mpo na kozwa mbano.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 13:33

ekoki kondimama te: To “ekoki kosalema te (kokanisama te).” Atako esawkeli moko te ya

Biblia elobi polele ete Masiya akokufa na Yerusalem, Da 9:24-26 ezali kopesa likanisi yango. Longola yango, soki Bayuda basengelaki koboma mosakoli moko, mpe mingimbingi Masiya, basengelaki kosala yango na engumba yango. Bato 71 ya esambiselo monene ya Sanedrina, bazalaki kosangana na Yerusalem, boye bao-yo bafundamaki ete bazali basakoli ya lokuta basengelaki kosambisama nde kuna. Ekoki mpe kozala ete Yesu alobaki bongo mpo Yerusalem ezalaki esika oyo bato bazalaki kopesa Nzambe bambeka mpe ezalaki esika oyo bazalaki koboma mwana-mpate ya Elekeli. Ndenge makambo elekaki, maloba ya Yesu ekokisamaki. Bamemaki ye liboso ya Sanedrina na Yerusalem mpe bakatelaki ye etumbu ya liwa. Mpe ezalaki na Yerusalem, na libándá ya bifelo ya engumba nde Yesu akufaki lokola ‘mbeka ya Elekeli.’—1Ko 5:7.

30/07-5/08

MAKAMBO YA MOTUYA NA LILOBA YA NZAMBE | LUKA 14-16

“Ndakisa ya mwana oyo abungaki”

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 15:11-16

Moto moko azalaki na bana mibale ya mibali: Makambo mosusu ya ndakisa ya mwana ya kili-kili (oyo eyebani mpe na “mwana oyo abungaki”) ekokani na mosusu te. Ezali moko ya bandakisa ya Yesu oyo eleki molai. Likambo ya ntina mingi na ndakisa yango ezali ndenge elobel boyokani na kati ya libota. Na bandakisa mosusu oyo apesaki, mbala mingi Yesu alobelaki nde biloko, na ndakisa, mboto to mabele ndenge na ndenge, to boyokani kati na nkolo mpe baombo na ye. (Mt 13:18-30; 25:14-30; Lk 19:12-27) Kasi, na ndakisa oyo, Yesu amonisi polele boyokani makasi oyo tata ná bana na ye ya mibali bazali na yango. Mbala mosusu bato mingi oyo bayokaka lisolo oyo bazali te na tata ya boboto mpe motema malamu ndenge wana. Ndakisa oyo ezali komonisa motema mawa mpe bolingo makasi oyo Tata na biso ya likoló azalaka na yango mpo na bana na ye awa na mabele, ezala baoyo bazali kotikala epai na ye to baoyo baza-li kozongela ye nsima ya kobunga nzela.

oyo ya leki: Mibeko ya Moize esengaki ete mwana ya liboso azwa biteni mibale ya biloko nyonso. (Mib 21:17) Boye, soki na ndakisa oyo mwana ya mokóló nde mwana ya liboso, libula ya oyo ya leki ezalaki katikati ya oyo ya yaya na ye.

abebisaki: Liloba ya Gréki oyo basaleli awa elimboli mpenza “kopalanganisa (na banzela ekeseni).” (Lk 1:51; Mis 5:37) Na Mt 25:24, 26, ebongolami na “kopupola.” Awa, esalelami mpo na kolobela kobebisa biloko mpambampamba, to ksilisa na bozoba.

bomoi moko ya mbindo: To “bomoi ya mpambampamba (ya mafumafu; ya bonyama).” Vérbe mosusu ya Gréki oyo ekokani na yango esalelami mpe bongo na Ef 5:18; Tit 1:6; 1Pe 4:4. Lokola vérbe yango ya Gréki ekoki mpe kopesa likanisi ya kobebisa bomoi mpambampamba, mabongoli mosusu ya Biblia esaleli maloba “na bomoi ya mafumafu.”

abatela bangulu: Na Mibeko ya Moize, banyama yango ezalaki mbindo, yango wana mpo na Mo-yuda, ezalaki mosala ezangi ntina mpe ya nsɔni. —Le 11:7, 8.

bilei ya bangulu: Ezalaki mbuma moko oyo engengaka, mposo na yango ezalaka makasi mpe na langi ya mwa motane, na boyokani na ndimbola ya nkombo na yango na Gréki (*kératōn*, “liseke ya moke”), mbuma yango egumbamá lokola liseke. Tii lelo basalelaka mbuma yango lokola bilei mpo na bampunda, bangombé mpe bangulu. Lokola elenge mobali yango andimaki tii kolya bilei ya bangulu, emonisi mpenza ete mpasi na ye elekaki ndelo.—Talá nɔti mpo na koyekola na Lk 15:15.

nwtsty-E nɔti mpo na koyekola na Lk 15:17-24

nasaleli yo: To “na miso na yo.” Liloba ya Gréki, *enopion*, oyo elimboli mpenza “liboso; na miso ya,” esalelami mpe bongo na 1Sa 20:1 na libongoli ya *Septante*. Na versé yango, Davidi atuni Yonatane boye: “Lisumu nini nasali *liboso* ya tata na yo?”

moko ya basali: Ntango azongaki ndako, mwana yango ya leki asengaki tata ayamba ye te

lokola mwana, kasi nde lokola moto ya mosala. Moto ya ndenge wana azalaki te lokola baombo oyo bazalaki lokola bana ya ndako epai ya nkolo na bango, kasi azalaki nde mopaya oyo bazalaki kozwa ye na mosala, mbala mungi mpo na mokolo moko mpamba.—Mt 20:1, 2, 8.

apwepwaki ye na boboto: To “apwepwaki ye na esengo.” Balobaka ete maloba ya Gréki oyo ebonngolami na “kopwepwa na boboto” ezali lolenge ya verbe *philéô*, oyo na bantango mosusu ebonngolamaka na “kopwepwa” (Mt 26:48; Mr 14:44; Lk 22:47) kasi mbala mungi ezalaka na ndimbo-la ya “moto oyo olingaka” (Yn 5:20; 11:3; 16:27). Ndenge tata yango apesaki mwana yango mbo-te na nsai mpe na boboto, yango emonisaki mposa na ye ya koyamba lisusu na ndako mwana na ye oyo abongoli motema.

kobengama mwana na yo: Bamaniskri mosusu ebakisá: “Kómisá ngai lokola moko ya bato ya misala na yo,” kasi bamaniskri ndenge na ndenge ya kala mpenza, oyo ebongi ketyela motema eyokani na makomi ya lelo ya verse yango. Bato mosusu balobaka ete babakisaki maloba mosusu wana mpo verse yango eyoka-na na Lk 15:19.

zambala . . . lopete . . . basandale: Zambala yango ezalaki kaka elamba ya bongobongo te kasi elamba oyo **eleki kitoko mpenza**—mbala mosusu ezalaki na mayemi ya kitoko, lokola oyo bakoki kopesa mopaya ya lokumu mpenza. Ko-tya lopete na lobéko ya mwana emonisi boboto mpe bolingo ya tata epai ya mwana na ye, apesi ye mpe valere, lokumu mpe azongiseli ye esika na ye lokola mwana na ndako. Baombo bazala-ki mpenza te kolata lopete to basandale. Na ndenge yango, tata yango amonisaki polele ete mwana na ye azongi lokola moto nyonso ya li-bota.

Tóluka biloko ya motuya ya elimo

nwtsty-E nöti mpo na koyekola na Lk 14:26

ayini: Na Biblia, liloba “koyina” ezali na ndimbola mungi. Ekoki kolimbola kokómisa basusu banguna na yo mpo motema mabe nde eza-li kotinda yo, kotinda yo osala basusu mabe. To ekoki komonisa kosepela ata moke te na

moto to na eloko, na boye ete etindi yo oboya likambo nyonso oyo etali moto to eloko yan-go. To ekoki kaka kolimbola kolina moke. Na ndakisa, ntango Biblia elobi ete Yakobo azalaki ‘koyina’ Lea mpe kolina Rashele, elingi koloba ete azalaki kolina Rashele mungi koleka Lea (Eb 29:31; Mib 21:15), mpe liloba yango esalela-mi boye na mikanda mosusu ya kala ya Bayuda. Na yango, Yesu alingaki koloba te ete bayekoli na ye basengelaki komikómisa to kokómisa bato ya mabota na bango banguna to kosepela na bango te mpo yango ekoyokana te na mikapo mosusu ya Makomami. (Talá mpe Mr 12:29-31; Ef 5:28, 29, 33.) Na verse oyo liloba “koyina” ekoki kobongolama na “kolina moke.”

w17.07 nk. 8-9 par. 7-8

Luká bomengo ya solosolo

⁷ **Tángá Luka 16:10-13.** Kapita oyo Yesu alobelaki azwaki baninga mpo na matomba na ye moko. Kasi ntango Yesu asengaki bayekoli na ye bázwa baninga na likoló, ezalaki te na mokano ya koluka matomba na bango moko. Alingi tóyeba ete ndenge tozali kosalela bomengo oyo ezangi boyengebene ekoki komonisa soki toza-li sembo epai ya Nzambe to te. Na ndenge nini?

⁸ Tokoki komonisa ete tozali sembo na ndenge na biso ya kosalela biloko ya mokili soki toza-li kopesa makabo mpo na mosala ya kosakola oyo Yesu alobaki ete ekosalema na mokili mobimba. (Matai 24:14) Elenge mwasi moko na ekólo Inde azalaki kobomba mbongo ya bibende na mwa kési na ye. Kutu atikaki kosomba bana-popi mpo na kobomba mbongo. Ntango kési yango etondaki, apesaki mbongo yango nyonso likabo mpo na mosala ya kosakola. Ndeko mobali moko na Inde oyo azali na elanga monene ya kokoti apesaki kokoti ebele lokola likabo na biro ya kobongola mikanda na monéko ya Malaya-lam. Lokola bandeko ya biro yango bazalaka na mposa ya kosomba kokoti, amonaki ete kope-sa likabo ya kokoti ekosalisa mungi koleka soki apesi mbongo. Yango nde komonisa “mayele.” Ndenge moko mpe na ekólo Grèce, bandeko ba-pesaka mbala na mbala likabo ya mafuta ya olive, fromaje mpe biloko mosusu mpo na libo-ta ya Betele.